POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

Štev. 39. V Ljubljani, 22. septembra 1921. Leto LXI.

UČITELJSKI TOVARIŠ

907.
Licealna knjižnica
Ljubljana
Strossmayerjeva ulica. II. drž. gimn.

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140·— K letno.
Posamezna številka po K 2·—.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . 2 K — vin.
„ „ „ dvakrat . . 1 „ 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 60 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklamacije so proste poštnine.

Jubilantu Ivanu Hribarju.

Slovensko učiteljstvo se drugič letos oddolžuje s spominom velikim možem slovenskega naroda, njega prvoboriteljem in voditeljem, da se spominja njih velikih zaslug za našo nacijonalno misel in nje razvoj ob njih jubileju. Vsem nam dobro poznani in visoko cenjeni Ivan Hribar sedaj kraljevi pokrajinski namestnik in minister, praznuje svoj 70letni rojstni jubilej.

A slovensko učiteljstvo pozna Ivana Hribarja izza druge dobe, ko še ni zavzemal sedanjega odličnega mesta; ono ga pozna izza dobe, ko je kot neustrašen bojevnik naše nacijonalne misli vršil in vodil brezobziren boj za osvoboditev slovenskega naroda izpod jarma cesarskih namestnikov, ki so neusmiljeno gospodovali in zatirali naš narod. In danes triumfira on kot osvoboditelj slovenskega naroda v dvoranah, kjer so nedavno tega še vladajoči zatiralci slovenskega naroda kovali najtemnejše naklepe proti našemu narodu in njemu samemu.

Ivan Hribar je ena najmarkantnejših, močnih in velikopoteznih političnih individualnosti pretekle dobe za slovenski narod, ki je zasekal vodilne brazde politiki slovenskega naroda doma, in ki je dvigal politični in nacionalni ugled slovenskega naroda s svojo osebnostjo tudi na zunaj, široko v slovanskem svetu.

Naši nacionalni prijatelji so ga spoštovali in čislali — naši nacionalni sovražniki so se ga bali!

Dasi Hribar ni našel vedno med vodilnimi krogi slovenskega naroda one zaslombe, opore in požrtvovalnosti, kakor bi jo po svojih delih moral imeti, je vendar stal kot skala neomajan v svoji radikalni nacijonalni politiki in ni klonil duha pred nasiljem grmanskega vala, ki je hotel preplaviti slovenski narod, da si osvoji Adrijo.

Obširna so poglavja o Hribarjevih političnih zaslugah na raznih poljih: bodisi kot Vseslovana, ki je politično popeljal slovenski narod v svet Slovanstva; bodisi kot ljubljanskega župana; bodisi v težkih septemberskih dneh l. 1908.; bodisi v težkem vojnem času za naš narod, še težjem času zanj kot internirancu, kot mučeniku svojega naroda in kot žrtvi svojega odločnega narodnega radikalizma, ki ga ni zatajil niti v zanj najopasnejših trenotkih. V vseh dobah stoji pred nami kot vzor moža, kot kremenit in jeklen politični značaj!

Mirna so bila naša srca in nacijonalna zavest in ponos se je dvigal v nas kadar je imel Hribar krmilo našega naroda v rokah!

Nevenljive so Hribarjeve zasluge za kulturno in gospodarsko povzdigo slovenskega naroda.

Za slovensko učiteljstvo je imel Hribar vedno odprte roke, odprto srce; njegovo zanimanje za prilike našega stanu je bilo vedno intenzivno in odkrito; njegovo zanimanje za razvoj slovenskega šolstva je bilo dovzetno za vsak napredujoč načrt in polno lastnih inicijativ.

Z vsemi silami je podpiral kot državni poslanec v dunajskem parlamentu naše akcije, da bi se potom države izboljšal tedanji mizerni naš položaj; vsaka osebna ali skupna zadeva je našla v Hribarju naklonjenega prijatelja. On ni podcenjeval še tako za splošnost malenkostne osebne zadeve in je rad pomagal vsakomur. V deželnem zboru kranjskem je bil njegov glas in vse njegovo prizadevanje na naši strani. Kot predsednik mestnega šolskega sveta se je z njemu lastno natančnostjo podrobno zanimal za vsa šolska vprašanja.

Zanimal se je tudi za našo organizacijo in je bil večkrat tudi sam v naši sredi na zborovanjih.

Slovensko šolstvo se je pod njegovim županovanjem v Ljubljani uspešno razvijalo in imamo zaznamovati napredek v III. in IV. mestni deški ljudski šoli, v dekliški šoli in šoli na Barju in v modernih stavbah, ki so jih dobile nekatere teh šol. Še danes čakajo odrešenja načrti za še dve šolski stavbi, t. j. eno deško in eno dekliško šolo, ter meščansko šolo, ki so bili izdelani v zadnjem letu njegove županske dobe. Velike zasluge ima Ivan Hribar za državno obrtno šolo in tudi moderna stavba te šole je velika njegova zasluga. Nevenljive so tudi njegove zasluge za dekliški licej in za internat Mladiko, ki sta dobila pod njegovim županovanjem in predsedstvom v kuratoriju dekliškega liceja ponosno moderno stavbo. Enako velike so njegove zasluge za dijaško podporno društvo »Radogoj«. Stal je v prvi vrsti naših bojevnikov za slovensko univerzo.

S prevratom je nastopil tudi za Ivana Hribarja čas zadoščenja in žetve njegovega velikega dela in truda; doba uresničenja njegovih velikih idealov in smotrov.

Poslan je bil od kraljeve vlade kot veleposlanik v Prago in je s tem dobil prvo zadoščenje za velike žrtve od svoje domovine; sedaj je bil pa pozvan zopet v domovino, da s svojo železno voljo uredi razmere svoje ožje domovine kot kraljevi pokrajinski namestnik.

In zopet se spominjamo viharnih časov, ko so bila naša srca mirna in polna zaupanja, kadar je Hribar imel krmilo našega naroda v rokah, ki je enaka današnji dobi notranjih državnih viharjev, ko je Ivan Hribar poprijel s svojo odločno in velikopotezno roko državno krmilo svoje ožje domovine v roke. In v naša srca je prišel zopet mir polnega zaupanja!

V tem trenotku se tudi slovensko učiteljstvo spominja 70 letnega jubileja Ivana Hribarja in mu kliče: Dobrotno nebo nam ohrani našega jubilarja Ivana Hribarja še mnogo let našemu narodu in mladi naši državi!

Iv. D.

Podpisujte 7% držav. posojilo!

Pozivamo vse naše tovariše in tovarišice, da po svojih močeh prispevajo za novo državno posojilo, ki je izredno dobičkanosno, ker se obrestuje po 7% in je prosto vseh davkov in državnih doklad.

S tem bodemo najlepše dokumentirali ljubezen do naše mlade domovine, ter ji izredno koristili, kakor tudi samim sebi.

V obrambo naše časti.

Tovariš Knaflič nam poroča, da mu je uredništvo »Slovenskega Gospodarja« naznanilo polu naslov učitelja, ki je baje razlagal svojim občanom, da so učitelji prisiljeni dajati davčni oblasti podatke o dohodkih kmetov, ker jim tozadevne oblasti pošiljajo vprašalne pole v izpolnitev.

Davčna oblast seveda negira resničnost te vesti.

Tov. Knaflič se radi oddaljenosti kraja ni mogel informirati o resničnosti podatkov »Slov. Gospodarja«. Priporočamo mu, da odda zadevo pristojnemu okrajnemu učiteljskemu društvu, da ugotovi ves slučaj.

Državno pravdništvo je ponovno odklonilo obrambo učiteliskega stanu proti napadom »Slov. Gospodarja«.

Baje se nanaša članek v »Slov. Gospodarju« na nemškutarsko učiteljstvo ob meji.

Ker je tov. Knaflič v imenu več sto svojih tovarišev hotel vložiti tožbo proti „Slovenskem Gospodarju“, prinaša list v 36. številki sledečo

Izjavo.

Uredništvo »Slovenskega Gospodarja« izjavlja na notico z dne 28. junija 1921 »Učitelji — špiceljni davčnih oblasti«, da nikakor niso bili mišljeni vsi učitelji kot špiceljni davčnih oblasti, ampak se je naša trditev nanašala samo na one učiteliske osebe, ki jih po imenu in dokazilu kot obmejne nemškutarje poznamo kot take. Za druge pa, ki so se po pavšalnem pojmovanju te notice čutili žaljene, naj služi ta izjava v pomirjenje in zadoščenje. S tem bodi zadeva poravnana.

Maribor, 5. septembra 1921.

Za uredništvo:
Januš Golec,
glavni urednik.

Tov. Knaflič je torej dosegel zadoščenje našemu stanu, v kar mu moramo izreči polno priznanje: slučaj sam pa je podučljiv in pozivamo učiteljstvo da odločno odkloni vsako sodelovanje v zadevah, ki se ne skladajo z našo službo in stanom.

Podpisujte 7% državno posojilo!

Kaj klerikalcem ni všeč v ustavi glede šolstva.

Klerikalni boj proti ustavi v šolskih zadevah nam slika »Domoljub« v zadnji svoji številki. Vzroki, iz katerih so klerikalci proti sedanji ustavi v šolskem oziru, so po Domoljubovih izvajanjih sledeči:

Sedanja ustava govori o **»moralni«** vzgoji. To je tako širok pojem, kolikor svetovno-nazornih struj je danes med človeštvom; kajti vsaka struja ima svojo »moralo«, vsaka jo pojmuje drugače. Liberalci imajo svojo moralo, samostojneži svojo, in celo ljubljanski mesarji svojo. Mi katoličani pa poznamo samo eno moralo: **Tisto, ki jo je Bog oče dal na gori Sinai, moralo 10 božjih zapovedi, tisto, ki jo je učil Jezus Kristus, ki jo nezmotljivo razlaga in uči sv. Katoliška Cerkev.** Iz tega razloga smo proti omenjenemu mestu člena 16. sedanje ustave in zahtevamo, da se mesto frazerskega, zahrbtno-svobodomiselnega izraza »moralne« vzgoje postavi: **Pouk v šolah mora biti versko-nraven.**

Centralistična ustava pravi dalje, da »mora vzgoja razvijati narodno zavest v **duhu narodnega edinstva**«. Kaj se pravi vendar to: »V duhu narodnega edinstva«? Za nas bi zadostoval o tem oziru stavek: **»Vzgoja mora gojiti domovinsko ljubezen (do Jugoslavije)«.**

Nadalje pravi ustava, »da mora vzgoja razvijati drž. zavest v duhu **verske strpljivosti«.** Ali ni ta nauk o »verski strpljivosti« naravnost **krivoverski,** ker hoče, da bi se po šolah poučevalo da je postranska stvar, kateri veri kdo pripada? Katoliški duhovnik tega ne bo storil nikdar turški in pravoslavni tudi ne. Da, celo svobodomiselcem je »verska strpljivost« nepoznana roba. Kadar framazon zasliši ime kat. Cerkev, tedaj ga vsega prevzame gnjev in srd. — **Smatramo, da je ta beseda ustavljena le v svrho framazonske propagande in v svrho podkrepitve boja zoper katolicizem. O katoliškem šolstvu naj odloča katoliško ljudstvo, ne pa pravoslavni in mohamedanski Beograd!**

Podpisujte 7% državno posojilo!

Apel zakonodajnemu odboru narodne skupščine.

Ravno isti dan, ko smo me omožene učiteljice na naši skupščini v Rogaški Slatini bile boi za naše pravice, ki je bil že tako hud, da sem hotela citirati Črtomira: »In šel je boj bojvat brez upa zmage...«, ravno isti dan je izšel v »Narodni Prosveti« članek, katerega vam hočem objaviti v tolažbo. Glasi se:

»Apel zakonodajnemu odboru Narodne skupščine.

Pred odobrenjem vsake draginjske uredbe se je slišal glas nas omoženih žená-uradnic, ki so zahtevale, da se njih dnevnice izjednačijo z dnevnicami uradnic-devojk in moških. Lazilo se je od enega do druzega, prosilo, dokazovalo opravičenost zahteve in vedno doseglo najlepših obljub na najvišjih mestih.

Poslednja prošnja se je vložila od strani organizacije učiteljic in zabavilj na ministrstvo financije po izvoljenih delegatih. Pridejana ji je vloga ministrstva prosvete, v kateri se podrobno povdarja upravičenost zahtev.

Minister financije je pazljivo poslušal delegate in obljubil sam preštudirati donešeno zahtevo ter jo predložiti zakonodajnemu odboru Narodne skupščine, kakor hitro se ta sestane, da isti pri uzakonjevanju uredbe o draginjskih dokladah popravi krivico učinjeno omoženi uradnici potom omenjene uredbe.

Ker se zakonodajni odbor sestane početkom septembra, tedaj je potrebno, da istim potom stori apel na zakonodajni odbor, naj stori popravko v korist ženičinovnici.

Velika krivica je storjena napram ženi, materi, uradnici, ko je ona za isto delo in iste dolžnosti plačana samo polovično od moških in devojk. Reklo se bode sicer, da ima za to mož polne dnevnice in da sta skupaj v eni hiši.

Da! Ali pa je premnogo primerov, da so v eni hiši, enem gospodinstvu oče in hčere in sinovi — vsi uradniki, pa imajo vsi polne dnevnice. (Sliši se, da je tukaj v Beogradu neki pop, ki ima pet hčerk uradnic, a vse imajo celo dnevnico). Tudi ti stanujejo pod eno streho, jedo pri isti mizi, se grejejo pri istem ognju.

Vsa razlika v tem je, ker oni moški in ženske uradnice te svoje dnevnice potrošijo za toalete in drug luksus, ko bi žena, poročena uradnica svoj povišek porabila za pobolišanje vzgoje in prehrano svoje dece in za poplačilo onih oseb, ki jo nadomestujejo doma, ko ona vrši svoje činovniške dolžnosti.

Zato apelujemo na zakonodajni odbor, da popravi storjen greh napram ženi-uradnici in pomore baš oni katera v najtežjih dneh, ki jih družba preživlja, vrši dve dolžnosti nasproti svoji domovini: delujoč izven doma, v uradu in doma vzgajajoč bodočnost njeno.«

Tako piše »Narodna Prosveta«.

Iz članka razvidite različno. Prvič še ona krivična uredba ni uzakonjena ter nam še lahko naši poslanci pomagajo; drugič nismo v našem boju osamele, pridno delujejo naše drage tovarišice Srbkinje; tretjič moramo prositi vodstvo naše organizacije, da sedaj ob odločilnem trenutku zastavi ves svoj vpliv in nam pomore do naših pravic, naj ne bode uzakonjen unikum da stara učiteljica, ki je že mnogo delovala in trpela za domovino, dobi mesečno par sto kron manj plače kot ona, ki služi prvo leto.

Marija Godec.

Podpisujte 7% državno posojilo!

F. S.:

Risanje ni veščina!

Ne vtihnejo glasovi, ki hočejo prekričati resnico: **Risanje je jezik, je nazorni nauk,** je godba, izraz kretnje!

Dokazala se je ta resnica, podprla z izreki znamenitih mož. Naš dokazilni material pa še davno ni izčrpan in naše nazore podpira mnogo več slovitih pristašev, svetovno znamenitih mož v vedi in umetnosti, nego jih je navedenih v Popotniku št. 4—6 l. l.

Okolščine zahtevajo, da se **morajo danes** posneti vsaj glavne misli, na katerih slonijo naše trditve in zahteve o stališču in važnosti risanja in sploh pouka v upodabljanju med drugimi predmeti izobraževalnih šol.

I. Risanje je nazorni nauk.

Nazorni nauk ima nalogo, da vzbuja predstave, elemente vsega našega duševnega delovanja. Brez opazovanja nimamo predstav, brez teh ni dušne funkcije. Zato je važen v e s nazorni nauk, bodisi o katerem predmetu koli: v prirodoslovju, v geografiji v matematiki itd.

Iz bistva in metode (prosim, **današnje!**) pa sledi, da ne uvaja noben drug predmet v naših šolah k tako natančnemu opazovanju nego risanje; zato je najmanje tako važno kakor vsak drug!

Risanje goji najnatančnejše opazovanje, ker je učenec **primoran** z očmi obtipavati predmet. Zato ustvarja jasne predstave in zato se ga poslužuje vsak realni predmet in zato ga je gojiti **prej** nego realije, ker je potem pouk v realijah uspešnejši. Zato pa tudi izreki slavnih mož, da je ena ura risanja več vredna nego deset ur nazornega pouka! (Med drugimi tudi dr. Triper, Jena.)

II. Risanje je jezik!

Opazovanje koristi opazovalcu, ker mu bogati duševni zaklad, ne pa še drugim, če se to, kar se opazuje, ne **izraža.** Ta izraz je važen v risanju ne samo zato, ker točno kontrolira jasnost predstav, v opazovalcu samem, ampak ker vzbuja tudi v tem, ki risbo gleda jasne predstave. Kajti risba mu postaja **bistvo** opazovanega predmeta točno brez vseh nebistvenih detajlov, izolirano iz vseh slučajnosti miljeja in vseh podrobnosti, ki motijo jasnost predstave.

Ker torej risanje točneje izraža misli nego jezik, mu gre isto mesto kot njemu. Jezik se le zato bolj ceni, ker izraža misli ene vrste hitreje. Dognana in jasna pa je resnica, da izvestnik misli ne more izražati in da je njegova nedostatnost tako velika, da ne more pogrešati pomoči risbe.

Z risanjem se izraža vsaka resnica jasneje nego z jezikom. Risanje je jezik, ki ga ne ume vsak. Risanje je internacionalno občilo. Jezik resnice in jezik mednarodnega pomena je toliko vreden kakor navadni jezik. Zato mu gre mesto tik njega.

III. Risanje in modeliranje in vsako drugo upodabljanje ustvarja pogoje za razumevanje umetnin.

Neumann, Foerster, Weber, Ruskin etc. etc. so poroki za to, da je treba sodelovati z umetnikom, če hočemo z njim čutiti in ga umeti!

Pogoj umetniške vzgoje v tem smislu je torej pouk v upodabljanju, kakor je pogoj za umetniške vzgoje glede na poezijo, da je človek že enkrat kaj sličnega doživel, kar mu poezija v blažji obliki podaja nego narava, surova realnost.

Upodabljajočo umetnost, ki podaja naravo neštilizirano, ume vsak kmet, ker jo doživlja z navadnim opazovanjem. Višje umetnosti pa tisti ne ume, ki sam v njej ne sodeluje. Zato je zlasti za umevanje sodobne umetnosti treba pouka v upodabljajoči umetnosti v vseh občeizobraževalnih šolah.

Umevno je, da tisti o tem ne more soditi, ki stoji po svoji **izobrazbi izven območja izobrazbe, ki jo daje umetnost.** Pouk v umetnosti izobrazuje formalno. Zato gre tudi risanju kot predmetu, ki ga najbolj podpira poleg jezika, **mesto poleg materinega jezika.**

Da se to izvajanje še bolj ume, navajati mi je treba misli češkega učenjaka dr. Zd. Nejedly-ja, profesorja praške univerze:

Umetnost se smatra navadno kot ozaljšanje življenja; pa umetnost izraža tudi **istine,** katere se ne morejo izreči na drug način. **Umetniška istina je višja nego istina učenjaka.** Kar so rekli grški pesniki, je resnično še danes: Kar pišejo učenjaki, je lahko zmota vsak dan! — Zato umetnost vzgojuje. Zola je s svojim »Germinalom« več dosegel v socializmu nego učenjaške knjige in istotako je **pripomogel Vereščagin s svojimi slikami več antimilitarizmu** nego vsi drugi. Naša češka država je bila že gotova v Smetanovi »Vlasti« in »Libuši«.

IV. Risanje pa bodi tudi bolj vzgoja nego vsak drug predmet: goji voljo (Foerster), vztrajnost z natančnim opazovanjem, delavnost, spomin, domiselnost, ljubezen do narave in budi nabožna čustva. Tudi zato mu gre mesto poleg jezika.

V. Risanje je pa tudi važnega pomena za razvoj obrti v državi in s tem za razvoj blagosti prebivalstva.

Lažje je vzgojevati kmečke mase nego delavca in obrtnika v mestih in industrijskih centrih. Tej vzgoji je poleg drugih predmetov glavno sredstvo upodabljanje — in to v formalnem in materialnem oziru. Od stališča risanja v naših — ne samo strokovnih — šolah je odvisen uspeh obrti in blagost obrtnega, pa tudi trgovskega stanu in končno vse države.

* * *

Če že iz tega sledi, da risanja **ni šteti k veščinam,** se lahko podpro tudi ti nazori s stališča učne tehnike, torej metode.

V gimnaziji je, recimo, veščina lepopis; v prvem razredu ljudske šole ne! Tam gre samo za vajo, tu za pridobivanje novih predstav. V matematiki bi se začela veščina tedaj, ko je spoznanje resnic izvršeno, torej ko se začno vaje in se dela po šablonu. Kedaj je to, te meje pa se ne da določiti. Spoznanje novih resnic se često izvrši šele po temeljiti in obširni vaji. Zato niti vaje niso veščina, če tudi se razvijajo lažje nego se vrši proces spoznavanja pri podavanju novih resnic.

Prav tako je pa tudi pri risanju. Nobena snov se tu ne podaja mehanično, ničesar se ne ponavlja. (Predloge so uradno prepovedane!) Vsak učenec opazuje svoj predmet z najrazličnejšega stališča; vsak išče sam svojega izraza v risanju po prirodi in po pristnem predmetu (ne modelu!), kakor išče v matematiki resnico in kakor išče izraza v **prostem spisju** (ne prepisovanju!).

Učitelj pa motri in vodi njegovo delovanje. Ko ga opazuje, doživlja z učencem vse resnice, ko mu popravlja mimogrede ustno ali grafično na tabli — in nima **ne trenotka, časa,** da bi se odpočil duševno med poukom.

Učitelj **ustvarja** z učencem, ko izraža naravo, ustvarja bolj nego ko piše prost spis, ko rešuje matematično nalogo. Se očevidneje je to, ko z učenci štilizira ali komponira. Tu ni prav nič veščine. (Predloga izključena!) To je vse delovanje zbranega duha z največjim naporom, bolj kakor pri spisovanju originalnega spisa. Kje bi bila torej tu veščina, ko ustvarja vsak učenec nekaj drugega, vsak dan, vsako uro, vsak trenotek nekaj novega in mora z njim doživljati v še obilnejši meri tudi učitelj? Ne za učenca, še manj pa za učitelja je risanje veščina! Risanje ni recitiranje že naučene pesmi, ampak ustvarjanje poetične enote, če je še tako skromna v svoji obliki.

Risarski učitelj, ki izpolnjuje svoje dolžnosti, pride od pouka tako zmučen kakor vsak drugi. Izven pouka pa ga čaka še več dela, ker prireja za risanje predmete, mora gledati na red v mnogih rekvizitih pri risarskih predmetih, kratkomalo ne samo na to, da uči, ampak tudi da se vzdržuje snaga, točnost, red, vzdržuje zanimanje — **da se vzgaja.** Če se mu posreči vse to, ni to zasluga samo bistva v predmetu, ampak učiteljeve osebnosti, ki zahteva celega moža. To osebnost uveljaviti pa mu je le **tedaj** docela mogoče, če se prizna risanju tudi **vnanje** njegova važnost in se ne potiska med spretnosti, **ki nikakor ni,** in ki ne uživajo v očeh učencev in staršev potrebnega ugleda.

Naše zahteve kulminirajo v stavku:

Za upodabljajočo stroko (risanje in modeliranje) popolno ravnopravnost in pravo mesto med drugimi predmeti.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Članstvo UJU poverjeništvo Ljubljana:

	1920	1921
1. Belokranjsko društvo	58	64
2. Brežiško - sevniško	66	72
3. Celjsko	129	134
4. Gornjegrajsko	25	32
5. Kamniško	47	70
6. Kočevsko	56	58
7. Konjiško	52	58
8. Kozjansko	32	27
9. Kranjsko	91	110
10. Krško	117	129
11. Laško	78	90
12. Litijsko	51	65
13. Ljubljana, mesto	174	212
14. Ljubljana, okolica	95	108
15. Ljutomersko	57	71
16. Logaško	30	55
17. Maribor, mesto	109	103
18. Maribor, okolica	113	130
19. Marenberško	31	37
20. Mežiško	—	40
21. Novomeško	69	81
22. Ormoško	52	48
23. Ptujsko	137	138
24. Prekmursko	68	113
25. Radovljiško	77	95
26. Savinjsko	31	32
27. Slovenjebistriško	40	47
28. Slovenjegraško	27	36
29. Šmarsko - rogaško	60	69
30. Šaleško	31	39
31. Šentlenartsko	34	40
	2277	2410

Društvene vesti.

+ **Radovljiško okrajno učiteljsko društvo** zboruje dne 8. oktobra t. l. (sobota) ob 9. uri dopoldne na Koroški Beli.

Dnevni red: 1. Otvoritev po predsedniku, 2. Poročilo delegata tov. Leop. Baeblerja o skupščini v Rogaški Slatini, 3. Tov. Schiffrer poroča o uvedbi blokov za Uč. konvikt, 4. Tov. Šega referira o selitvi ptic, 5. Ugotovitev članstva in 6. Slučajnosti.

Udeležniki naj pravočasno priglase obed tov. Baragi na Koroški Beli.

NB: Podpisani urejujem knjižnico, ki jo snuje jeseniški Sokol. Kolike važnosti je ta uvedba za narodno misel na Jesenicah, kjer je še mnogo skritega sovraštva proti naši državi, uvidi vsak. Pred vas tovarišice in tovariše stopam s prošnjo, da darujete knjige za jeseniško sokolsko knjižnico. Verujte mi, da vam bodo delavci-Sokoli za vsako knjigo hvaležni. Uverjen sem zato, da bo vsak izmed vas prinesel dve — tri (morda celo več) na zborovanje, kjer jih bom pobiral. Pa ne pozabite — prosim! **Drago Hudè.**

+ **Učiteljsko društvo za kočevski politični okraj** obvešča svoje člane in članice, da ni gotovo, če se vrši njegovo zborovanje v Dobrepoljah začetkom oktobra. Vzrok je prisega, ki jo bo polagalo učiteljstvo okraja tekom omenjenega meseca kralju in domovini. Kdaj, kje in kako se vrši naše jesensko zborovanje, prinese stanovsko glasilo v svoji zadnji septemberski številki. Toliko v naglici v vednost, da ne bo zmede. — Predsedstvo.

+ **Učiteljstvo ljubljanske okolice** ima v soboto 24. t. m. v Ljubljani zaprisego. Kdor hoče obedovati pri »Novem svetu«, naj se tam pravočasno oglasi.

Vestnik meščanskih šol.

— **Ravnateljstvom meščanskih šol!** Članarino za UJU plačujte **od sedaj dalje okrajnim učiteljskim društvom!** Kar ste vplačali meni, nakažem UJU. Meni plačujte sedaj le članarino za društvo meščanskih učiteljev po 1 dinar mesečno, ampak to r e d n o! Pavel Kunaver, blagajnik.

Iz Jugoslavije.

— **Drakonska naredba.** Doznali smo, da **se ukinejo** — v smislu člena 23. naredbe ministrskega sveta z dne 6. junija 1921, štev. 68 Ur. l. — **osebne in rodbinske dnevnice z dnem 1. julija 1921 vsem drž. uradnikom,** ki so izza dne 1. januarja 1921. **več kakor 6 mesecev** na bolezenskem dopustu. Učiteljem, ki so na bolezenskem dopustu in nastopijo z novim šolskim letom (15. septembra 1921.) službo, se bode odtegovalo preplačilo (1. julija do 14. septembra 1921.) od tekočih dnevnic, onim pa, ki ostanejo še nadalje na bolezenskem dopustu, v primernih obrokih od plače. 1. oktobra dobe bolniki le golo plačo z odtegljajem preplačila. Kako bodo mogli živeti s temi prejemki težko bolni — je vprašanje —. Vsekakor pretežak socijalni udarec in je to kruta odredba, ki bo unicila najboli prizadete družine, če se pravočasno ne prepreči nje izvršitve.

— **Imenovanje v ministrstvu Prosvete.** Za referenta v ministrstvu Prosvete je bil imenovan tov. Jov. P. Jovanović. Njegovo imenovanje pozdravljamo z zadoščenjem, ker ima tov. Jovanović mnogo zaslug za naš stan, šolo in našo organizacijo. Naša javnost ima tov. Jovanovića v dobrem spominu še izza časa odkritja Prešernovega spomenika, kajti tedaj že je prispel tov. Jovanović v Ljubljano v misiji našega jugoslovanskega stanovskega zbližanja in je že tedaj polagal temelje našemu zbližanju. Njegova inicijativa je bila potem potovanje naših stanovskih voditeljev v Beograd, kjer so manifestirali za naše kulturno zbližanje. Ob prevratu je tov. Jovanović deloval takoj na ujedinjenje našega stanu in je sodeloval na pripravah Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva. Zavzel se je za odobrenje pravil UJU po našem osnutku. Posebno se je interesiral za vprašanje šolskega zakona in je bil eden prvih, ki je polagal mnogo pozornosti na osnutek šolskega zakona, ki ga je izdelalo slovensko učiteljstvo. Tov. Jovanović je dobro vešč slovenskega jezika in se z vso vnemo zanima za naše razmère ter je prijatelj naših zahtev in stremljenj tudi na svojem uradnem mestu v ministrstvu; on je konzul slovenskega učiteljstva v Beogradu, zato vemo, da govorimo v imenu vsega učiteljstva, če pozdravljamo javno njegovo imenovanje in mu čestitamo!

— **Zastopniki UJU — poverjeništvo Ljubljana** so v ponedeljek 19. t. m. bili sprejeti pri pokrajinskem namestniku, ministru Ivanu Hribarju in so mu izrekli ob priliki 70 letnice čestitke v imenu učiteljstva. Pokrajinski namestnik se je izjavil, da je vedno polagal veliko važnost na učiteljski stan, tudi v preteklosti, a žal se zaradi tedanjih razmer ni dalo mnogo storiti za učiteljstvo, veseli ga pa, da je v Jugoslaviji doseglo učiteljstvo svoje zahteve.

— **Pripravljanje uradniške pragmatike.** Minister za konstituanto in izenačenje zakonov Trifković je na podlagi členov 106 in 136 ustave sestavil komisijo, katere naloga bo, da bo izdelala zakonski načrt o civilnih državnih uradnikih. Za člane te komisije so imenovani kasacijski sodnik Vasa Petrović, načelnik ministrstva za konstituanto Andrej Dimić in načelnik finančnega ministrstva Milorad Vasović.

— **V zadnjem času prihajajo na strokovno tajništvo UJU številna vprašanja** glede nakazovanja in izplačevanja povišic. Na pristojnem mestu smo dobili tozadevna sledeča pojasnila: Dekret viš. šol. sveta z dne 15. februarja 1920 o prevodu na dinarske plače — v smislu § 33 zakona z dne 23. julija 1919., štev. 643 Ur. l. — določa v zadnjem odstavku, kedaj dospe prihodnja povišica v izplačilo. Izvirnik tega dekreta so dobili učitelji, prepis pa pristojni okraj. šol. sveti. Nekateri učitelji so dobili posebne dekrete, v katerih jim je bila priznana službena doba in je bil označen čas, ko jim dospe prihodnja povišica. Okraj. šol. sveti pošljejo v. š. sv. do 5. dne vsakega meseca seznam onih učiteljev, katerim dospo v izplačilo povišice 1. dne prihodnjega meseca N. pr.: okr. š. sv. v L. je poslal 3. septembra 1921 seznam učiteljev, katerim gredo povišice 1. oktobra 1921. Povišice se nakažejo toraj izza 1. oktobra 1921; prvi povišek naplači pa dobe prizadeti učitelji s plačo za november, ker se prva dvanajstina poviška (t. j. oktoberska) odtegne kot taksa (prej 10% taksa). Dekreti o nakazilu povišic se ne izdajajo.

— **Kmetijski izletniki v Srbiji** so poslali na uredništvo pozdrav iz Niša sledeče vsebine: Naš izlet se je izpremenil v triumfalen pohod, navdušene manifestacije za spopolnjenje ujedinjenja. Enako potovanje treba da priredi tudi učiteljstvo; osramočeni se bodo vrnili oni, ki sodijo kulturno stopnjo bratov Srbov po germanskih opisih.

— **Klerikalci preklicujejo in popravljajo svoje laži.** »Slovenec« z dne 16. septembra št. 210 prinaša sledeč popravek: Korupcija v višjem šolskem svetu. Notica, priobčena pod tem naslovom, ni točna. Ga. Megušarjeva iz Podzemlja ni bila

imenovana za nadučiteljico pri Sv. Jakobu v Ljubljani vsled protekcije; merodajna so bila službena leta, kvalifikacija in družinske razmere. — Enako kot so nalagali „Slovenca“ njegovi informatorji glede te in drugih zadev viš. šol. sveta so tudi laž poročila, ki jih je prinesel „Slovenec“ o pristranosti okr. šol. sveta za ljubljansko okolico.

— **Še en popravek »Slovenca« o prevarah Slomškarjem.** »Slovenec« z dne 15. septembra, tek. štev. 209 prinaša sledeči popravek: Prejeli smo: Blagovolite popraviti v štev. 265. „Slovenca“, „Učiteljski vestnik“, sledeče: „Učiteljica I. iz Ribnega je prestavljena meni nič tebi nič v Radeče.“ — Resnica je, da je prestavljena učiteljica gdč. Manica Jenko v Rateče, ker bo mesto učiteljice v Ribnem definitivno oddano; ta pa dobi zato kot provizorična provizorično mesto v Ratečah. — Slomškova Zveza si je odprla v „Slovencu“ svoj predal „Učiteljski vestnik“, kjer mistificira „Slovenca“ o preganjanjih in krivicah, ki se gode „baje“ Slomškarjem pod sedanjo šolsko upravo. Pozivamo naše zastopnike v šolskih korporacijah, in nadzornike, da dajo uradno ugotoviti vsak slučaj posebej in da zahtevajo, da se uradno popravijo v časopisih vsi lažnjivi podatki, kakor to kažeta oba popravka iz „Slovenca“, ki jih prinašamo v današnjem listu.

— **Izvenšolsko delo učiteljstva.** V Radvanjski šoli pri Mariboru, ki je bila od svojega obstaka l. 1874. do l. 1918. docela nemška in iz katere je do l. 1918. bogata Südmarkina knjižnica širila svojo germanizujočo delo, ustanavlja učiteljstvo „Javno knjižnico“ z namenom po veliki večini ponemčeno prebivalstvo seznaniti s književnim slovenskim jezikom, oziroma ga v tem jeziku izpopolniti ter mu nuditi v zimi književno zabavo. Javna knjižnica bode obsegala dva dela, notranjo šolarsko in javno, za odrasle. Poslednja bode obsegala vse panoge jugoslovanske književnosti. Za šolarsko knjižnico je prispeval krajni šolski svet v zadnjih dveh letih 1077 K, a šol. otroci so koncem minulega šol. leta po navodilu učiteljstva nabrali 900 K. Javna knjižnica je proračunana na 20.000 K, ki bi se naj nabrali ob večkratnih zbirkah in z raznimi prireditvami. Knjižnica se namerava otvoriti v zimi 1921/22. Med domačimi se bode v ta namen nabiralo povodom letošnjega šol. popisovanja. Vsem, ki se zanimajo za napredek jugoslovanstva na severu meje se nudi dobrodošla priložnost, si pridobiti zanj zasluge, ako bi blagovolili darovati na naslov: „Javna knjižnica v Radvanju, pošta Maribor, bodisi milodare v gotovini bodisi v knjigah. Račun o dohodkih in troških knjižnice bode v pisarni šolskega vodstva vsakomur na ogled. „Iz naroda za narod!“ — Vodstvo Javne knjižnice.

— **Naš rezervni sklad.** (Dopis.) V zadnji številki »Učit. Tov.« smo čitali vsote, ki so se nabrale v Slatini za rezervni sklad, »Učit. konvikt«, »Zdraviliški dom« — in kdo je daroval? Udeleženci skupščine! Oni, ki so ostali doma, na nič... Veliko je število onih, katerih imena še nismo nikdar čitali med darovatelji in vendar imajo iste plače in isto korist od doseženih uspehov. In to je krivično! Res, da so vse le prostovoljni darovi, a vsak bi moral imeti toliko stanovske zavesti in časti, da bi tudi sam pomagal zbirati drobtinico k drobtinici — zakaj k polni skledi se vsesti je sicer udobno, a ne častno. Prisilimo tovariše, ki se drugače nočejo zavedati svojih dolžnosti napram organizaciji, s tem, da pobira dosledno blagajnik pri učit. zbor. od vseh članov za rezervni sklad. Kdor se enkrat izmuzne, naj ga prime prihodnjič. Ako da le pri enem zbor. društva, ki ima n. pr. 50 članov, vsak član 10 K, je to zbirka 500 K. Ako vštejemo zdaj vsa društva in ako pobirajo po večkrat na leto — vem, da bo tov. Petrič zadovoljen. In to je edini način, da bomo prispevali **vsi** in to je tudi **pravično!** S tem se tudi olajša blagajniku delo, ker bo kratkomalo zabilježil učiteljsko društvo X okraja in vedeli bomo, da so prispevali **vsi** člani. Blagajniki pa naj bodo »nadležni«, če drugače ne gre!

Šolarske prireditve v Konjiškem okraju. 28. avgusta so bile kar na treh šolah šolarske prireditve. V Zrečah je nastopil tov. Mravljak s svojim mladim tamburaškim in pevskim zborom s prav lepim uspehom. Dokazal je, da se z vztrajnostjo in marljivostjo doseže tudi pri kmečki mladini več nego se prvotno misli in pričakuje. Mladi tamburaši — večina komaj šoli odrasli dečki — so udarjali lepo ubrano in sigurno dobro in okusno izbrane komade. Žal, da je bila s strani preprostega ljudstva tako pičla udeležba Pa to naj nikakor ne moti našega tov. in sploh nikogar — počasi se bo gotovo začelo tudi ljudstvo zanimati za take prireditve — le vztrajno naprej! Pri Sv. Jerneju je priredil tov. Friedl šol. predstavo s telovadbo. Bila je najbrž prva v tem kraju. Radovedno ljudstvo je napolnilo prireditveni prostor in se od srca zabavalo pri petju, deklamacijah in dobro pogodenih enodejankah. Igrice so bile brezhibno naštudirane in otroci so nastopali nevstrašeno in docela naravno. Lep in globoko zamišljen je bil tudi nagovor in pozdrav naduč. Friedla. Ljudstvo se je zadovoljno razšlo, najbrž veselo presenečeno, da se da tudi v tako zakotnem kraju kaj takega napraviti. — Omenim naj tudi, da je bil okusen otroški oder popolnoma lastnoročno delo tov. Friedla, ki ni štedil niti s trudom niti z novci. Kakor je omenil v svojem govoru, je dal ves les brezplačno graščak g. Posek, kar je gotovo vse hvalevredno. V Žičah pa je priredila tovarišica M. Bezlajeva predstavo s šol. mladino. Na vzporedu je bil pozdrav deklice v narodni noši, petje narodnih pesmi, več enodejank s kombinacijami, kar se je vrlo posrečilo in igra v dveh dejanjih „Teta iz Amerike“, katero so otroci resnično igrali, in je preprostemu ljudstvu menda najbolj ugajala. Po mojem okusu pa je bil najlepši prizor cvetličarke, ki so bile vse v cvetju, prepevale koroške narodne pesmice in končno med petjem odičile podobo našega kralja Aleksandra. To je bilo naravnost ganljivo; in prav tako je učinkoval „Sarafan“. Čeprav se ljudstvo najbolj zabava pri šaloigrah, vendar je tudi za lepe in resne prizore dovzetno — samo učinkovati morajo — dokaz temu, da smo videli tu in tam solze v očeh. Prireditveni prostor je bil nabito poln ljudstva in ves v cvetju in narodnih zastavicah, kar je posebno učinkovalo na preprosto ljudsko dušo in so tudi splošno trdili, da kaj tako lepega še niso videli. — Prireditve so bile brez vstopnine — imele so le namen ljudstvo zainteresirati — in tako je prav! Ljudstvo, posebno pa šol. mladina se gotovo rado in hvaležno spominja takih prireditev in njih prirediteljev.

— **Pokrajinska skupščina UJU poverjeništvo Beograd** se vrši 9., 10. in 11. oktobra t. l. v »Učiteljskem domu«. Na dnevnem redu je tudi razprava o načrtu novega šolskega zakona in o pravilih Združenja Jugoslovanskega Učiteljstva, ki so bila sprejeta na kongresu lansko leto.

— **Društvo „Jubilejska samopomoč“** naznanja, da nova pravila še niso potrjena. — Dosedanji člani plačujejo letnino in smrtne slučaje po položnicah, katere razpošlje društvena uprava takrat, ko je treba plačati. — Pojasnila k pristopu se bodo priobčila v „Učiteljskem Tovarišu“ po potrjenju pravil. Preosnovano društvo **„Učiteljska samopomoč“** bo za vso državo. Novi člani se bodo sprejemali po potrjenju pravil.

— **Z Bleda.** Vabim učiteljstvo z Bleda in okolice na prijateljski sestanek, ki bode v nedeljo 25. septembra ob 4. uri v hotelu Jekler. — Ž.

— **Slovenska Šolska Matica.** Novi poverjeniki za ljubljansko okolico tov. V. Mihelič, nadučitelj pri D. M. v Polju; za Gornjo Radgono: tov. Marica Priženjakova, učiteljica pri Kapeli; za Kozje tov. Robert Ivanuš, nadučitelj v Kozjem. Knjige za l. 1921. so v tisku; poverjenike prosimo, da se požurijo s pobiranjem članarine, ki znaša 8 dinarov.

— **Poročila se je** dne 4. sept. učit. Marica Lavračeva iz Št. Vida pri Grobelnem. Bila je tu splošno priljubljena. Na njeni odhodnici smo se spomnili C. M. D. in Sokola — za kar se je nabrala lepa svota. Vzela je dr. Janžeta Novaka. — Novoporočencema želimo obilo sreče, zdravja in seveda tudi blagoslova! Bog ju živi!

— **Slikarska šola Probuda v Ljubljani.** Pričetek pouka na slikarski šoli se začne redno dne 15. oktobra v poslopju tehnične srednje šole. Pouk bo večerni. Natančnejše se objavi v šoli. Šola vsebuje iste predmete, kakor vse druge umetniške akademije, povrh pa še iz narodne umetnosti, ter ima prvovrstne učne moči sledeče gg. profesorje: akad. slikar in vodi-telj šole Franjo Sterle — portret in akt po naravi, draperija (narodna noša), kompozicije in anatomija! Akad. medajler Anton Sever —perspektivo. Akad. slikar Maksim Gaspari — narodna ornamentika ter kompozicije. Ing. arhitekt Rado Kregar — arhitektura. Slikar Saša Šantel — grafika. Davorin Volavšek — o zgodovinskem razvoju naše ljudske umetnosti. Dalje dve nove moči: Akad. kipar Berneker — kiparstvo; g. Lagarič (Srb) — umetna zgodovina. Vpisovanje se prične takoj pri vodstvu šole akad. slikarju Franju Sterletu na Gosposvetski cesti št. 12/II. nadstr. od 14. do 16. ure. Honorar se določi in plača pri vpisovanju, mesečno naprej. Revni se oproste šele takrat, kadar pokažejo zmožnost in prednost v šoli. Sprejemajo se gospodje kakor dame s primerno šolsko izobrazbo. Pismene prijave ne veljajo. — Voditelj šole akad. slikar Franjo Sterle.

— **Popravek.** Notica v 38. „Tovariševi“ številki z dne 15. t. m. zadevajoča ustanovitev novega društva z imenom „Samopomoč“ ne odgovarja resnici, ker društvo upokojenega učiteljstva ni tega nikdar nameravalo še manj pa o tem kedaj kaj sklepalo dobro vedoč, da tako društvo za vso državo že imamo. — Ivan Lokar, predsednik. — Opomba uredn.: Prejeli smo dotično vest opremljeno z društvenim pečatom, sedaj vidimo, da je bila oddana brez vednosti predsedstva.

— **Obrtna nadaljevalna šola v Žalcu.** Šolski odbor te šole ni sprejel druge polovice državne subvencije za l. 1920./21. in je tozadevno pisal dvakrat knjigovodstvu deželne vlade in enkrat poverjeništvu za uk in bogočastje, nadzorništvu in ministrstvu za trgovino in industrijo odd. Ljubljana — **pa do danes brez rešitve.** »Učit. Tovariš« z dne 15. sept. t. l. priporoča solidarnost — v Ljubljani in Celju je pa že objavljen pričetek šolskega leta 1921./22. Kam plovemo? Kaj je storiti? Ali misli vlada opustiti to vrsto prepotrebnih šol, ko je ustanovila zadnja leta toliko novih? — Kje je solidarnost? Kako je drugod? Tukajšnja obrtna nadaljevalna šola je bila ustanovljena leta 1899. in je imela koncem šolskega leta 1920./21. 40 učencev.

— **Naredba o glasbenem in pevskem pouku na učiteljiščih v Sloveniji.** Člani 29., 43. in 47. organizacijskega štatuta za učiteljišča z dne 31. julija 1886., št. 6031, se deloma izpreminjajo ter dopolnjujejo z nastopno naredbo: Glasbeni in pevski pouk se s šolskim letom 1921/22 preuredi na vseh javnih in zasebnih učiteljiščih v Sloveniji tako-le: A. **Moška učiteljišča.** I. Splošno glasoslovje in petje se poučuje v vseh letnikih po 2 uri na teden. V pridobljenih 2 urah se goji poleg slovenske srbska in hrvatska pesem. II. Goslanje se poučuje v vseh letnikih po 2 uri na teden. Pouk se vrši v skupinah, ki obsezajo največ po 20 učencev. V 3. in 4. letniku se učenci vadijo tudi v 2. in 3. leži. III. Pouk v klavirju in orglanju se uvršča med neobvezne predmete ob neizpremenjenem številu ur. B. **Ženska učiteljišča.** I. Vsaka gojenka se mora učiti enega glasbila (gosli ali klavirja). II. Pouk v goslanju, oziroma v klavirju, se obvezno poučuje v vseh letnikih po 2 uri na teden; za goslanje velja učni načrt na moških učiteljiščih. III. Posebni učni načrt za obvezni pouk v klavirju se objavi posebe. C. **Moško in žensko učiteljišče v Ljubljani.** I. Glasbeno nadarjeni gojenci (gojenke), ki so se že učili (učile) gosli ali klavirja, se smejo namesto pouka na učiteljišču udeleževati glasbenega pouka na konservatoriju v Ljubljani. II. Redi, ki jih dobiva tak gojenec (gojenka) na konservatoriju, veljajo tudi za kataloge in izpričevala na učiteljišču; gojenec (gojenka) pa mora dovršiti na konservatoriju do zrelostnega izpita vsaj 1—4 razred nižjega oddelka. D. **Glasbeni učitelji.** Stalni glasbeni učitelji na moških učiteljiščih, ki bi zaradi te preuredbe izgubljali kaj glasbenih ur, se obvezujejo, da prevzemajo brez posebne nagrade glasbeni pouk na državnih ženskih učiteljiščih do najvišje mere učne obveznosti.

Neodrešena domovina.

—r **Zborovanje »Učiteljske Zveze« v Vipavi.** O zborovanju »Zveze slovanskih učiteljskih društev« v zasedenem ozemlju prinaša tržaška »Edinost« z dne 18. t. m. sledeče poročilo: »Vipava je imela 10. in 11. t. m. obilico milih gostov, pionirjev naše kulture, ki so prišli na zborovanje »Zveze«. Prišli so vsi delegati in mnogo članov. V soboto so se vršile v šolskem poslopju seje raznih odsekov od 11. predpoldne do večera. Zvečer se je zbralo učiteljstvo na prijateljskem sestanku v novi Hrovatinovi dvorani. Zborovanje delegacije se je vršilo 11. t. m. v isti dvorani. Začelo se je ob 9. uri in je trajalo zdržema do 2. popoldne. Predsednik Anton Grmek je s toplimi besedami pozdravil delegate ter izrazil upanje, da postanejo sčasoma tudi slovenski učitelji polnoveljavni državljani, ki bodo imeli poleg dolžnosti tudi pravice. Kljub vsemu, kar se godi na našem ozemlju proti Slovencem, se govornik nadeja, da ni še zamrla italijanska kultura. Spomnil se je treh umrlih tovarišev, se zahvalil gostoljubnosti Vipavcev, pozdravil navzočega župana, g. Petrovčiča in navzočega člana goriškega okrajnega šolskega sveta, prijatelja učiteljev, gosp. Žnidaršiča. G. župan se je zahvalil v krasnih besedah za to, da je »Zveza« zbrala Vipavo za kraj svojega zborovanja. Naglašal je pomembnost učiteljskega stanu za razvoj naroda ter želel delegatom mnajboljši uspeh. Šolski vodja Lampret je v imenu postonjskega učiteljskega društva pozdravil delegate, ki zborujejo pod okriljem postonjskega učiteljskega društva. Sledilo je zelo obširno tajnikovo poročilo, ki ga bo priobčil strokovni list. O tem poročilu se je razvila primerna debata, ki jo je začel g. učitelj Hreščak. G. Hreščak je žal pokazal, da našega položaja in naših razmer ne razume. Znano izjavo delegatov deželne konference je učiteljstvo — razen enega glasu — odklonilo. Iz poročila blagajnika posnemamo, da je gospodarstvo »Zveze« v vzornem redu. Točno gospodarstvo omogočuje, da izhaja stanovsko glasilo »Učiteljski List« in poleg njega še dva vzorno urejena mladinska lista, »Novi rod« za slovensko in »Naša nada« za hrvatsko deco. Poročila odsekov so obsegala razne stanovske stvari, o katerih bo poročal stanovski list. Sledili so razni predlogi in nasveti, ki naj jih udejstvi bodoče vodstvo. Zadnjo točko je tvorila volitev vodstva in odsekov, ki se pa žal ni izvršila. Zamotano vprašanje bo treba šele rešiti na umesten način. Odkrito bodi povedano, da bi bilo pač žalostno, če bi se taka močna zveza samih izobražencev razbila.«

—r **Zavlačevanje rešitve šolskega vprašanja v Primorju.** Poslanec dr. Karol Podgornik je vložil svoječasno v rimskem parlamentu interpelacijo glede otvoritve slovenskih in hrvatskih ljudskih šol v Istri in na Goriškem, nakar je prejel od laške vlade sledeč odgovor: »Dejstvo, da se ni otvorilo nekoliko manj nego 100 slovenskih in hrvatskih ljudskih šol spričo 400 šol, ki so se zopet otvorile, se ima pripisati deloma izpremenjeni narodnostni izvrstitvi prebivalstva v Julijski Benečiji vsled udejstvitve premirnih pogodeb in poznejše izvršitve rapallske pogodbe; deloma se more pripisati tudi pomanjkanju primernih prostorov, posebno v zonah, kjer so se vršile vojne operacije, in pomanjkanje učnih sil. Kr. vlada zastavlja vse sile, da bi premagala omenjene ovire. Kakor je delala doslej, tako bo skrbela tudi tekom prihodnjega šolskega leta, da dá otvoritvi one slovenske in hrvatske šole, ki se bodo zdele v skladu s potrebami prebivalstva. V ta namen so bila izdana navodila za popravo šolskih poslopij in pripravo učnih sil. Število poslujočih šol v zadnjem šolskem letu je znatno višje nego ono iz l. 1919./20. in posebno višje nego leta 1918./20.« — Približno enak odgovor je prejel poslanec Podgornik na svojo interpelacijo glede otvoritve slovenskih srednjih šol, ki se glasi: »Za potrebo slovenskega prebivalstva na Goriškem in v krajih, ki spadajo na Goriško se je poskrbelo doslej z realko v Idriji, z učiteljiščem v Tolminu in z nekaterimi gimnazijskimi tečaji, ki so se najprej ustanovili v Idriji in se niso mogli pozneje preložiti v bolj primeren sedež zaradi tehničnih vzrokov, ki niso odvisni od volje kr. vlade. Otvoritev slovenskih srednjih šol v Gorici bi zadela na ovire vsled tamošnjih stavbnih razmer in bi oddaljila te šole spričo sedanje razvrstitve prebivalstva od kraja, od koder bi najbrž dobivali največ gojencev. Na vsak način si kr. vlada pridržuje, da bo zopet vzela v pretres vprašanje slovenskih srednjih šol v zvezi z njihovo ureditvijo.« — Iz citiranih odgovorov je jasno, koliko resnosti pripisuje laška vlada pravični rešitvi šolskega vprašanja v zasedenem ozemlju, ki je takorekoč življenjsko vprašanje za naše ljudstvo. Svoječasno obljubovanje: mi vam hočemo dati šole in še več nego vam jih je dala Avstrija, je bilo le pesek v oči narodu, ki je takrat še verjel in upal. Tak pesek v oči sta tudi dva zadnja odgovora. Drugače si njune vsebine niti razlagati ne moremo. Naše poslance čaka vprič takih nazorov gospodujoče laške klike s trnjem posuta pot. Upajmo pa, da bodo znali premagati vse ovire ter da bodo dali našemu narodu na šolskem polju vse tisto, kar je bilo že zdavnaj njegova last, in sicer že v oni dobi, ko ni bilo o današnjih laških osrečevalcih še nobenega sluha.

— r **Proti vsakemu napredku.** Na civilne komisarijate političnih okrajev v Julijski Benečiji je izšel ukaz, da naj ne izdajajo potnih listov dijakom srednjih šol, ko bi hoteli potovati v Jugoslavijo, da tam nadaljujejo svoje študije. Ta ukaz se tiče vseh dijakov brez razlike do petega razreda. Ta prepoved je vzbudila veliko nezadovoljnost med jugoslovenskim prebivalstvom v deželi, kar je povsem umevno. Na eni strani se temu prebivalstvu brani, da pošilja svoje sinove na nadaljevanje svojih naukov v sosednjo državo, kjer se lahko uče v svojem materinem jeziku, na drugi strani se poklicani faktorji kljub vsem obljubam ne ganejo, da bi

poskrbeli za otvoritev srednjih šol z jugoslovenskim učnim jezikom v naravnih deželnih središčih. Tako hočejo Lahi zatreti vsako stremljenje do napredka med našim ljudstvom že v kali in naše ljudstvo ponižati na stopinjo teme in nevednosti, v kateri tiči pretežni del laškega prebivalstva v kraljestvu že od pamtiveka. V take nižine se pa naši bratje onkraj mejnikov ne bodo pustili izvabiti in bo ves laški trud zaman.

—r **Tečaji za meščanske šole.** Dne 1 septembra sta bila otvorjena v Trstu dva vzporedna tečaja za meščanske šole – katerih seveda še ni! — za učiteljstvo Julijske Benečije. Prvi tečaj je namenjen slovanskemu učiteljstvu, ki se pripravlja za meščanskošolske izpite; drugi tečaj pa laškemu učiteljstvu, ki se hoče izvežbati v slovenskem jeziku. Zakaj naj se danes laško učiteljstvo, ki je doslej ignoriralo naš jezik, vežba v tem jeziku, je jasno vsakomur. — Število vpisanih slušateljev znaša po 30 v vsakem tečaju. Obiskovalci tečajev, ki ne bivajo v Trstu in bližnji okolici, prejmejo dnevnine po 20 lir.

—r **Smrtna kosa.** V Standrežu pri Gorici je umrl po dolgi mučni bolezni tovariš Anton Paškulin. Blag mu spomin!

—r **Vpisovanje na tolminsko učiteljišče** se vrši 29. in 30. t. m. Sprejemni izpiti so bili na tem zavodu dne 21. t. m.

Književnost in umetnost.

Vse pod tem zaglavjem navedene knjige, muzikalije, tiskovine i. t. d. prodaja in sprejema zanje naročnino knjigarna „Učiteljske tiskarne v Ljubljani“, Frančiškanska ulica štev. 6.

Gustav Šilih: Nekoč je bilo jezero... Dolinska bajka. V Ljubljani, 1921. Založila »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani. Str. 285. Cena vez. 50 K. — Naša skromna mladinska literatura je zopet bogatejša za lepo delo. Napisal ga je mlad umetnik-učitelj, ki je bil v naši javnosti sicer še neznan, a se nam je predstavil s tem prvim nastopom prav lepo. Snov te »Dolinske bajke« je zajeta iz najstarejših časov naše slovenske zgodovine, katere se je dotaknil v naši literaturi sedaj prvi Šilih, in je pripovedovana v zares blestečem slogu, z lepimi opisi, polnimi najmehkejše lirike. Mladina, zlasti ona iz Savinjske doline, bo sprejela knjigo gotovo z največjim užitkom, zato jo toplo priporočamo vsem, zlasti, ker je preskrbelo založništvo za najelegantnejšo opremo.

Črnivčeve petdelne računice 1. del. Računica za obče ljudske šole. Zvezek 1. Oddelek 1—20. Sestavil A. Črnivec. Cena 1.75 din.

Računica za obče ljudske šole, drugi del. Zvezek 1. Oddelek B: Štev. 1—100. Sestavil A. Črnivec. Cena 3 din.

ZAHVALA.

Z radostjo in stanovskim ponosom se oziramo na minulo I. skupščino UJU poverjeništvo Ljubljana v Rogaški Slatini. Prijetni čut dolžnosti nam nareka, da se zahvaljujemo vsem činiteljem, ki so pripomogli, da se je završila skupščina tako častno, da jo štejemo med najlepše v naši stanovski organizaciji.

Predvsem smo dolžni zahvalo pripravljalnemu odboru, na čelu mu tovariša Glinšek in Verk, ki se nista strašila velikega truda in ogromnega dela, ki sta ga imela s pripravami za skupščino. Nadalje izrekamo prav posebno zahvalo cenjeni kopališki upravi in gosp. ravnatelju dr. Šteru za veliko naklonjenost glede prenočišč in zborovalne dvorane. Prisrčna hvala bodi tudi občini, na čelu ji vrli župan gosp. tovarnar Vilko Bizjak.

Delegatom in vsem udeležencem skupščine, ki so se odzvali v tako obilem številu, pa kličemo tovariški: zdravo!

UJU, poverjeništvo Ljubljana.

Poslano.

Da se poznamo!

Eno leto je že, kar se neprestano širijo neresnične vesti o mojem delovanju za časa vojne. Dne 8. septembra t. l. je g. Franc Silvester v »Slovencu« pod naslovom »Odmev in klic iz Rogaške Slatine« navedel nekaj o moji osebi. To je storil na odborov poziv v »Učit. Tovarišu«. Francu Silvestru nimam kaj odgovarjati, ker on mi je bil le sredstvo do cilja, da sem na ta način dobil priliko pojasniti zadevo v javnosti. Mojega imena sicer ni imenoval, toda mene je mislil, ker iz radovljiškega okraja ni bilo drugega nadzornika v Srbiji. Da se tedaj poznamo, hočem podati sledeče točke:

1. Laž je trditev, da sem jaz zakričal na okr. učit konferenci: »Kdor ni za ustavo, ne spada med učiteljstvo!« Od dotičnika sem bil oddaljen 6—7 korakov.

2. Jaz nisem bil samo nadzornik, ampak 3 leta tudi mestni komesar v Užicu in predstojnik oddelka za potne liste. Ker sem se povsod obnašal kot pravi Jugoslovan, se tedaj ne bojim povedati tega.

3. Na fronto me niso poslati hoteli morda vsled »zaupniškega« mesta, ki sem ga zavzemal, ampak vsled tega, ker sem bil superarbitriran že l. 1914. in tudi odslovljen od vojaštva; čez več mesecev pa zopet poklican, toda samo za pisarniške posle. Samo v Srbiji sem bil klican 14 krat na nabor, pa vsakikrat določen samo za pisarno.

4. Poveljo Glavne Gubernije v Beogradu, da moramo vse ciriliške knjige sežgati, se nisem pokoril, ampak sem dovolil, da so dijaki v gimnaziji (ki je bila tudi meni dodeljena) rabili tudi ciriliške knjige. V »Nastavniku« l. 1919. str. 199. do 202. je ministrstvo prosvete med drugim o meni objavilo tudi to: »Zauzimanjem okružnog školskog referenta g. Draga Hudèa, nadporučnika odobreno je od strane Gubernije, da se otvori u Užicu šestorazredna realna gimnazija.«... dalje: ...»Pravda zahteva, da napomenemo, da je gospodin Hudè, Slovenac po narodnosti, sasvim prijateljski bio razpoložen prema toj našoj školi«... potem zopet: ...»Mnogi su se učenici služili starijim izdanjima srpskih udžbenika...«

5. V l. 1917. sem prepeval v gostilni s Srbi »Bože pravde«, torej v času, ko se je vsled te pesmi prišlo na vešala.

6. V celem mestu Užicu se ni upisalo niti vinarja VI. vojnega posojila, a to samo vsled tega, ker sem se jaz uprl krutosti Glavne Gubernije v Beogradu ter nisem izpeljal posojila.

7. Ko so Švabi priredili v Užicu veliki kermez (ljudsko veselico), katere dobiček je bil namenjen za Karlov dar invalidnemu fondu na Dunaju, sem agitiral med Srbi, da se ne udeleže veselice.

8. Cela tri leta sem vračal Srbom od Madžarov in Nemcev rekvirirane predmete.

9. Več Srbov sem oprostil internacije, osebno sem se zavezal garantirati za g. Mikića Krečkovića, sedaj okrajnega glavarja v Preševu, bi za rodbino prejšnjega našega ministra gospoda Miša Trifunovića, ko je imenovani poštal prvikrat minister na Krfu. Navedeni bi bili sicer internirani.

10. Vse učiteljske in profesorske moči nemške in madžarske narodnosti sem odstranil iz svojega področja. Proti odlokom Glav. Gubernije sem nastavljal tudi srbske učitelje in učiteljice.

11. Mesto Užice mi je za moje delo še danes hvaležno.

12. Vsled dejanj navedenih v točkah 5., 6. in 7. sem bil trikrat klican pred generalni štab v Beogradu, kjer sem bil oproščen samo vsled zauzimanja gen. štab. kapetana dr. Pavlića, ki je bil »naš« človek.

Za vse navedene trditve so kot dokazi akti in pisma v mojih rokah, ki jih hočem v podkrepitev verjetnosti pokazati v prvi seji odboru okr. društva; imeti jih hočem pri sebi pa tudi na našem zborovanju dne 8. oktobra na Koroški Beli, kjer jih hočem pokazati vsakemu, ki mi ne verjame.

O drugem mojem za Srbe koristnem delu niti nočem govoriti, vsak pa se o meni more informirati v občini, oziroma pri okružnem načelniku v Užici, ali pa v ministrstvu za notranje stvari ali pa v ministrstvu prosvete.

K moji pisavi v »Popotniku« v l. 1917. pa povem, da vsak pameten, posebno pa tisti, ki je bil v Srbiji za časa okupacije, izprevidi, da nisem mogel vsled tedanje stroge cenzure na drug način obvestiti slovensko učiteljstvo o šolstvu v Srbiji.

Drago Hudè.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Več dopisov in člankov je zaostalo in jih uredimo v naslednjih številkah »Uč. Tov.« Prosimo poročevalce, da nam pošiljajo le kratka poročila, ker se moramo zelo omejevati na prostor. Raje več — pa krajših dopisov in člankov!

Odgovorni urednik:
Franc Štrukelj.
Last in založba UJU — poverjeništva Ljubljana.
Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Alfonz Breznik
bivši učitelj Glasbene Matice
Ljubljana,
Kongresni trg 15.
Prvorazredni klavirji, pianini in harmoniji: Förster, Bösendorfer, Heitzmann itd. Učitelji dobe tudi na obroke. Violine in vse glasb. orodje v bogati izberi. Strune in žice vseh vrst na debelo in drobno.
Največja tvrdka v Jugoslaviji.

Učimo se srbohrvaščine!

V ta namen nam bo najbolje služilo dr. Josipa Menceja

Kratka srbska gramatika in čitanka,

ki jo je založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani in se dobiva v knjigarni Učiteljske tiskarne komad po 9 kron.

Izšle so:

„Narodne himne in domorodne pesmi za mladino“.

Priredil Fran Marolt, učitelj v Ljubljani.
Cena 5 K. Dobe se v Učiteljski knjigarni.

Podpisujte 7% državno posojilo!

Kontrolne knjižice

za obrtne nadaljevalne in gremialne šole se dobe v Učiteljski tiskarni komad po 3 K.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

RISANKE

iz finega risalnega papirja 8 listov, z lepim ovitkom à K 4·—.

razprodaja

Učiteljska tiskarna

v Ljubljani.

Pri večjem naročilu popust!

Izšla je brošura:

Zbirka važnejših novih naredb in odredb za ljudske in meščanske šole ter učiteljišča v Sloveniji.

Sestavil: Fr. Fink, okr. šol. nadzornik.
I. zvezek. (Od prevrata do konca l. 1920.)

To zelo potrebno, pregledno in praktično sestavljeno knjižico, priporočamo najtopleje vsem okrajnim in krajnim šolskim svetom, ravnateljstvom učiteljišč in meščanskih šol, šolskim vodstvom in vsemu učiteljstvu. Cena 5 D.

Dobiva se v knjigarni Učiteljske tiskarne.

GALERIJA NAŠIH MOŽ.

Po originalih akad. slikarja prof. Koželja je začela Učiteljska tiskarna izdajati **portrete naših mož.**

Ravnokar so izšli v dvobarvnem tisku: **Valentin Vodnik, Anton Martin Slomšek, Josip Stritar.** Velikost: 47 × 61. — Cena vsaki sliki 3 din. (ovoj in poštnina posebe). Slike so namenjene šolam, društvom, javnim lokalom, zasebnikom.

Naročila sprejema in izvršuje

Knjigarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani,
Frančiškanska ulica št. 6.

Edino zastopstvo

tvrdke Schüller & Sohn v Amstettenu

ima

knjigarna „Učiteljske tiskarne“

v Ljubljani,

ter prodaja:

tekoči ekstrakt štev. 2, liter po	K	100·—
Efezin, tintni prašek (črn) ½ kg v dozi . . .	„	160·—
„ „ „ „ 80 g „ „	„	30·—
„ brilantni antracen, ½ kg „ „	„	230.—
„ „ „ 80 g „ „	„	42·—

ŠOLSKI ZVEZKI

za ljudske in srednje šole, na razpolago v vsaki množini. Priznano najboljši lastni izdelki iz belega, finega papirja in močnih ovitkov.

UČITELJSKA TISKARNA, Ljubljana
Frančiškanska ulica 6.

Najnižje cene! Točna postrežba!
Zahtevajte cenike!